

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

- Selonteko sisältää tärkeätä taustietoa ja linjanvetoa koulutuksen ja tutkimuksen siirtymisestä kohti 2040 lukua sekä hyvin perusteltuja argumentteja.
- Maahanmuuttopolitiikan ja onnistuneen kotouttamisen osalta voisi alun lukuun 1 lisätä maininnan niistä riskeistä, joita maahanmuuttoon liittyy. Keskeisin niistä on segregaatio (maahanmuuttajataustaisten perheiden keskittyminen suurten kaupunkien lähiöihin). Suomessa ollaan vielä tilanteessa, jossa yleisillä opetuksen tukitoimilla selvittää, mutta tilanne on pian muuttumassa erityisesti pk-seudulla.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

- Ammatillisen opetuksen riittävä työelämälähtöisyys ja reagointikyky muutoksiin tärkeä.
- Onko aikuisten asema huomioitu ammatillisen koulutuksen reformin jälkeen riittävästi?
- Millä keinoin huippuosaajia houkutellaan Suomeen? (Palkat eivät huippua, ovatko tutkimuksen muut resurssit?)
- Luvussa näkyy edelleen maahanmuuton osalta selkeä halu korostaa mielikuvaa, jossa vahvistetaan jakoa maahanmuuttajiin ja kansainvälisiin osaajiin. Mitä tällä mielikuvalla halutaan viestiä? Mitä se kertoo viranomaisten asenteista?

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

- PISA-tuloksien heikentyminen sekä poikien ja maahanmuuttajataustaisten lasten huonompiin oppimistuloksiin pitäisi kiinnittää ilman muuta lisääntyvää huomiota
- Arvioinnin kehittäminen siihen suuntaan, että liian huonoilla perustiedoilla ei pääsisi peruskoulua läpi! – Jatko-opiskelu ja työllistyminen haastavaa huonolla peruspohjalla.
- Opinto-ohjaus ja jatko-opintoihin ohjauksen tärkeys korostuu peruskoulussa.

- Onko opetus liian tasapäästävä. Tarvittaisiinko myös huippuoppilaille haastetta lisää, ettei edetä aina vain hitaammin oppivien mukaan (digitalisaation tähän tuomat mahdollisuudet).
- Liikunnasta/terveydestä ei puhuta sanallakaan. Ne tuovat kuitenkin digitaalisuuteen ja istumatyöhön vahvaa vastapainoa! Vain kolmasosa peruskoululaisista liikkuu suositusten mukaisesti. Liikkuva Koulu -ohjelman mukaista innovointia kaivataan lisää.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

- Vahva opintojen ohjaus ja työelämälähtöisyys oltava kunnossa ja vaikuttavaa, kun urapolkuja kehitetään yksilöllisempään suuntaan
- Ammattien vahva murros - opinto-ohjaus ja harjoittelut ainakin lukiossa tärkeitä (ettei edetä vanhempien vanhojen mielikuvien mukaan vain eteenpäin)
- Reagoivatko toisen asteen resurssit työmarkkinoiden muutoksiin tarpeeksi nopeasti - tähän pitäisi kiinnittää lisääntyvää huomiota.
- Digitaalisuus varmasti osaratkaisu haja-asutusalueilla (rajalliset resurssit)
- Koulutuksen vetovoima sekä työelämälähtöisyys pitäisivät olla ohjaavia tekijöitä, kun mietitään koulutuksen tarvetta.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

- Pitäisikö ammatillisesta koulutuksesta tulevien kiintiötä kasvattaa yliopistoihin?
- Avoimen korkeakoulun kautta lisää opiskelijoita yliopistoon tuntunee hyvältä aloitteelta (motivaation varmistus sekä varojen ja resurssien säästö). AMK:ssa mm. lisätty koulutustarjontaa avoimen puolella. Samalla kuitenkin huomioitava myös kaikkien mahdollisuus kouluttaa itseään kykyjensä mukaan.
- Tärkeä saada korkeakoulutukinnon suorittaneet ulkomaalaiset integroitua Suomeen! Keinoja esille ja resursseja asialle - toimivien käytäntöjen levitys! Korkeakoulut hieman laiminlyöneet tätä puolta. Pakollisena suomenkielen koulutus ulkomaalaisille korkeakoulussa opiskeleville, sillä se tukee suomalaisille työmarkkinoille sijoittumista.
- Yliopisto liian kaukana todellisesta työelämästä – työelämäyhteys katkennut...Kontaktien tiivistys sinne.
- Korkeakoulujen digitaalinen palveluympäristö ja digivisio-hanke kuulostavat tosi toimivilta (koulutuskokonaisuuksien synkronisointi ja hyväksyttävyyys korkeakouluissa varmistettava)

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

- Luonnoksessa ei esitetty juurikaan konkreettisia keinoja 4% tasolle pääsemiseksi TKI-toiminnassa.

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

- Toiminut jatkuvan oppimisen lähteenä pitkään ennen kuin termiä edes keksitty
- Ennakointitiedon välittäminen oppilaitoksille voisi nostaa esiin ja sitä kautta nopeiden/joustavien koulutusten helppo toteutus
- Kaiken koulutuksen ei tarvitse olla työelämälähtöistä, vaan vapaa sivistystyöllä tietenkin myös muita yhteiskunnallisia funktioita
- Maahanmuuttajille tärkeä paikka kouluttaa itseään mm. kielikoulutukset

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

- Parlamentaarinen uudistus eli Jatkuvan oppimisen keskuksessa luonnoksessa ei puhuta mitään - mukaan selontekoon.
- Tekstissä ei mainintaa, että joustavan ja nopean koulutuksen olisi oltava nimenomaan työelämän tarpeista lähtevää.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

- Digipedagogiikan, etätyöohjauksen, ennakoinnin ja oppilaanohjauksen vahvistamista - hyvä suunta!
- Opettajien palkkojen riittävä resurssointi - motivaation ja ammatin arvostuksen tae (muualla ammatti ei niin pidetty kuin Suomessa)
- Opettajien työelämäjaksot tärkeitä!
- Riittävä kielituki maahanmuuttajatasoisille oppilaille opettajien tahoilta
- Opettajien digitaitojen kehittäminen! (etäopetuksen ja digin lisääntyminen)
- Rahat eivät riitä työpaikkojen valmentamiseen (ohjaus ja valvonta jää puolittaiseksi puutteellisilla resursseilla) – asia pitäisi kiinnittää opetussuunnitelmaan.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

- Suhteutettava alan aloituspaikat myös työllistyvyys huomioon ottaen

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

- Opintotuki on aikuiselle opiskelijalle monimutkainen viidakko ja opintojen rahoittaminen on aikuisille opiskelijalle liian monimutkaista!
- Miksei oteta kantaa muihin opintojen rahoitusmuotoihin, koska vain opintotuki otsikkona!
- Miksei mainita työhallinnon koulutuksia mitenkään?
- Opintolainan osittainen palautus tutkinnon suorittamisesta tavoiteajassa vaikuttaa fiksulta tavalta nopeuttaa töihin siirtymistä ja porkkanana opiskella ripeästi

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

- Etäyhteyksillä kouluttaminen lisääntyvässä määrin voisi olla toimivaa – koulutusten aikaansaaminen, monipuolistaminen ja ryhmien muodostaminen helpompaa yhteistyössä eri alueiden kanssa.
- Positiivista on, että ruotsinkielinen koulutus on mainittu erikseen. On tärkeää, että ruotsinkielistä koulutusta kehitetään samalla tavalla kuin suomenkielistä koulutusta, kuitenkin ottaen huomioon kieliryhmien kulttuurisia ja alueellisia erityispiirteitä. Suuri haaste ruotsinkielisen koulutuksen osalta on taata laadukkaita ja riittäviä koulutuspalveluja eri alueilla (Pohjanmaa, Uusimaa, Varsinais-Suomi). Selonteossa sanotaan, että sekä ammatillisen että lukiokoulutuksen järjestäjiä on tulevaisuudessa oleellisesti nykyistä vähemmän. Ruotsinkieliset järjestäjät ovat ylipäätään aika pieniä ja moni taistelee jo nyt olemassaolostaan. Niiden osalta olisi tärkeätä kehittää vaihtoehtoisia, joustavia koulutusmalleja, jotta ruotsinkielinen koulutustarjonta jatkossakin olisi riittävä. Tavoite sivulla 52 on täten hyvä lähtökohta kehittää ruotsinkielistä koulutusta kaikilla asteilla.
- Kohta, jossa "huolehditaan päätöksenteossa tarvittavasta tietopohjasta huomioimalla kansallisessa ja kansainvälisessä tiedonkeruussa mahdollisuus tarkastella ruotsinkielistä varhaiskasvatusta ja koulutusta erikseen" on sinällään tärkeä, koska nykyään on erittäin vaikea saada tilastotietoja ruotsinkielisestä koulutuksesta ja väestöstä.

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

- Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut käsitellään maahanmuuttajataustaisten oppimista vain eri koulutusasteiden näkökulmasta. Siinä on nostettu ihan hyviä asioita esiin, ja mm. oppivelvollisuuden nosto antaa paremmat mahdollisuudet monelle maahanmuuttajataustaiselle. Näkökulmassa korostuu jo ehkä pitkäänkin maassa olleiden tilanne, kun taas alkuvaiheen tukitoimet juuri maahan saapuville jäävät pienempään rooliin (jäävätkö ELY:n ja TE-tston hoidettaviksi?).
- Edelleen todetaan että korkeakouluissa maahanmuuttajataustaisia on vähän, mutta jos otetaan mukaan ne maahanmuuttajat, jotka tulevat opiskelemaan korkeakouluihin, niin tilanne on ihan erilainen, siis yhteiskunnan resurssien käytön osalta.
- Esillä on monia kannatettavia asioita mm. opinto-ohjauksen (Panostus myös laatuun) lisääminen, suomi/ruotsi toisena kielenä opintopolku ja positiivisen erityiskohtelun malli ammatilliseen koulutukseen jne.. Näitä ei kuitenkaan toteuteta nykyrahoituksella, joten jos asioita lähdetään toteuttamaan, pitää myös huomioida lisätoimien rahoitus.
- Pitäisi enemmän keskittyä siihen miten tunnistettua osaamista voidaan hyödyntää eikä vain tunnistaa osaamista tunnistamisen vuoksi. Pitäisi myös siirtyä hankkeiden sijasta pysyvimpien rakenteiden pystytykseen (esim. hammaslääkärien ja sairaanhoitajien pätevyyskoulutukset).
- Maahanmuuttajille tarkoitetun vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen kohdalla pitää huomioida myös se, että kotoajan ylittäneiden lukutaitokoulutukseen pääsemistä ei rajoiteta rahoituksella
- Rasismien ja syrjinnän vaikutuksista maahanmuuttaneiden koulutusmahdollisuuksiin ja opiskeluun olisi hyvä dokumentissa mainita.

**Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät.
Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat**

- Digitalisaatio avaa markkinoita ja lisää siten kansainvälistä kilpailua koulutus- ja tutkimusympäristöjen kesken - Suomen vahva panostus tähän - VIENTI
- Miten julkinen valta voi kunnolla säädellä oppilaitosten datan käyttöä, jos opiskelu/koulutuskenttä muuttuu kansainväliseksi ja kaupalliseksi ja eri osia yhdisteleväksi?
- Aluekohtaiset erot ja tarpeet huomioitava selkeästi Jatkuvan oppimisen suunnittelussa
- Yrityksen vaikeus saada osaamista ja tarpeita vastaavaa työvoimaa johtuu myös monesta muusta syystä kuin osaavan työvoiman puutteesta (pitkät etäisyydet, osa-aikatyö ja epäsäännöllinen työ, ei autoa, huono palkka, liian raskas työ, ihmisten terveydelliset seikat ym.).
- Vahva panostus/pakotus, että kaikki saisivat väh. 2. asteen tutkinnon! Peruskoulupohjalla työelämässä vain. 53% väestöstä, kun 2.asteen 74% ja korkea-asteen 87%. Pelkkä lukion päästötodistus tuskin tuo vielä hyvää työllistymisennustetta, vaikka 2. asteesta onkin kyse.
- Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden houkuttelu ja juurrutus Suomeen!
- Kiertotalous, ilmaston muutoksen ehkäisy erittäin potentiaalisia vienti-innovaatioiden kehittelylle. T&K -panostukset!

Metsä-Tokila Timo
Varsinais-Suomen ELY-keskus

Vahtonen Timo
Varsinais-Suomen ELY